

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Hete hangijzers : de aanschaf van Nederlandse gevechtsvliegtuigen.
Kreemers, B.

Citation

Kreemers, B. (2009, February 10). *Hete hangijzers : de aanschaf van Nederlandse gevechtsvliegtuigen*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13498>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13498>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Hete Hangijzers

De aanschaf van Nederlandse gevechtsvliegtuigen

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van

de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,

op gezag van Rector Magnificus professor mr. P.F. van der Heijden

volgens besluit van het College van Promoties

te verdedigen op dinsdag 10 februari 2009

klokke 13.45 uur

door

Hubertus Petrus Maria (Bert) Kreemers

geboren te Maastricht

op 14 mei 1955

Promotor:

Professor dr. B.A.G.M. Tromp (overleden op 20 juni 2007)

Professor dr. J. de Vries

Referent:

Professor dr. ir. J.J.C. Voorhoeve

Promotiecommissie:

Professor dr. K. Colijn, Erasmus Universiteit Rotterdam

Professor mr. dr. E.R. Muller

Professor dr. J.Q.Th. Rood, Universiteit Utrecht

Professor dr. R. de Wijk

Voor mijn moeder en in liefdevolle herinnering aan en met bewondering voor mijn vader

“The essence of ultimate decision remains impenetrable to the observer – often, indeed, to the decider himself. [...] There will always be the dark and tangled stretches in the decision-making process – mysterious even to those who may be most intimately involved”.

John F. Kennedy

“Zwijgt over defensiezaken. Probeert iemand U uit te hooren, meldt dit onmiddellijk aan Uwen directen chef”

De Directie Staatsbedrijf Artillerie-Inrichtingen 15 februari 1940

Inhoudsopgave

Deel I

1. Inleiding	9
1.1 Besluiten over de aanschaf van gevechtsvliegtuigen	9
1.2 Vraagstelling	9
1.3 Methode	10
1.4 Indeling	11
2. Netwerken, ijzeren driehoeken en kleine groepen	
Theoretisch kader	13
2.1 Het ontbreken van een algemene ‘grote’ theorie	13
2.2 Drie benaderingen	14
2.3 Aantal actoren	19
2.4 Kenmerken van de defensieorganisatie	21
2.5 De theorie van de ambtelijke autonomie	22

Deel II

3. Een geluk bij een ongeluk	
De aanschaf van de <i>Starfighter</i> (1959-1963)	25
3.1 De komst van een nieuwe minister	25
3.2 De aanschaf van een nieuw vliegtuig	25
3.3 De keuze van de luchtmacht	26
3.4 Militaire ontwikkelingshulp uit de Verenigde Staten	30
3.5 De ministerraad	31
3.6 Een nieuwe minister	32
3.7 De tweede ronde in de besluitvorming over de <i>Starfighter</i>	36
3.8 Losse einden	46
3.9 Tussenstand	51
4. Complicaties en misverstanden	
De aanschaf van de NF-5 (1963-1967)	53
4.1 Een lange aanloop naar weer een nieuw toestel	53
4.2 1965	55
4.3 1966	58
4.4 1967	68
4.5 Tussenstand	71
5. Een Europees luchtkasteel	
Nederland en de MRCA (1968-1969)	73
5.1 Op zoek naar een vervanger van de <i>Starfighter</i>	73
5.2 De Nederlandse kijk op de toekomst	74
5.3 Uit het MRCA-project?	81
5.4 Tussenstand	90

6.	“In welke richting moeten wij onze beperkingen gaan zoeken?”	
	Opnieuw op zoek (1969-1973).....	93
6.1	Een uitgestoken hand.....	93
6.2	De filosofie van de luchtmacht.....	95
6.3	Het overleg tussen Canada, Noorwegen en Nederland	99
6.4	Het financiële fundament onder de defensie-organisatie	102
6.5	De uitgeholde krijgsmacht.....	104
6.6	Organisatorische rust en zekerheid voor de defensieorganisatie.....	106
6.7	Het einde van de consensus over het defensiebeleid.....	108
6.8	De toekomst van de Nederlandse defensie: het rapport van de commissie-Van Rijkevorsel.....	115
6.9	Defensie in de jaren ‘70.....	119
6.10	Waarheen?	120
6.11	Tussenstand	125

Deel III

7.	“Van Defensie weet ik niets”	
	Een nieuwe minister, een nieuw beleid (mei 1973-december 1973)	127
7.1	“Geef mij maar Landbouw of Sociale Zaken”	127
7.2	In een door God geschapen ordening	128
7.3	Defensiebeleid in een wijder verband	129
7.4	De taakspecialisatiestudie.....	136
7.5	Tussenstand	142
8.	In het gareel van de bondgenoten	
	Het Fostervoll-initiatief en de Defensienota (december 1973-juli 1974).....	143
8.1	Het moeilijke begin van een nieuwe minister	143
8.2	Europese wegen.....	145
8.3	Een plan de campagne	146
8.4	In een stroomversnelling	165
8.5	Tussenstand	175
9.	In troebel Haags water	
	Binnenlands-politieke druk (augustus 1974-september 1974)	177
9.1	Moord met voorbedachte rade aan het Zwarte Pad	177
9.2	Kwalijke proposities.....	182
9.3	Herrie in Den Haag.....	184
9.4	Tussenstand	190
10.	Als een blad aan de boom	
	De keuze van de luchtmacht (april 1974 - januari 1975)	193
10.1	België in de klem.....	193
10.2	Het pad wordt geëffend	203
10.3	Jouer le jeu Américain.....	207

10.4	Het meespelen van België	211
11.	Alle eieren in een mandje	
	De Europese optie (februari-april 1975).....	231
11.1	Onder druk.....	231
11.2	Geen man van heilige huisjes of heilige vliegtuigen.....	234
11.3	Rekensommetjes.....	244
11.4	De prijs van de Mirage	245
11.5	Eerst de F-16, dan Europees	246
11.6	Tussen Scylla en Charybdis.....	248
11.7	Het kannibalisme in de Partij van de Arbeid.....	253
11.8	Alle eieren in hetzelfde mandje	255
11.9	Tussenstand	261
12.	“Die jongens van de Koninklijke luchtmacht”	
	De keuze voor de F-16 (mei-juni 1975)	263
12.1	Diplomatieke en politieke schaamlappen	263
12.2	Stug doorgaan.....	266
12.3	Een vulgair gespreksonderwerp.....	267
12.4	Een moeilijke beslissing	269
12.5	Een moeilijk debat.....	270
12.6	Het Belgische besluit.....	276
12.7	Tussenstand	278
13.	Na het besluit van de aanschaf	
	De nasleep van Nederlands grootste wapenorder (1975-1994).....	279
13.1	Een Belgische visgraat in de Nederlandse keel.....	279
13.2	Dan maar geen niet-onaanzienlijke tegenprestatie	280
13.3	De optie	281
13.4	De vervolgbestelling.....	284
13.5	De configuratiegroei van de F-16.....	288
13.6	De prijs van de F-16	294
13.7	De levensduur van de F-16.....	297
13.8	Tussenstand	300
14.	Praktijk en theorie van besluitvorming over de aanschaf van gevechtsvliegtuigen	303
14.1	Aanpak.....	303
14.2	Drie benaderingen	309
14.3	Conclusie	314
	Woord van dank	320
	Bibliografie.....	322
	Lijst van personen	333
	Lijst van geïnterviewden.....	338
	Kabinetten, ministers en staatssecretarissen van Defensie.....	339
	Personenregister	341

Summary	349
Curriculum vitae	359
Noten	362